

Recenzja dorobku dr Janiny Sztaby na potrzeby postępowania habilitacyjnego
w dziedzinie nauk społecznych, dyscyplinie **nauk o polityce**

1. Podstawowe informacje o przebiegu kariery naukowej i pracy zawodowej Kandydatki

Pani dr Jadwiga Sztaba jest absolwentką Uniwersytetu Jagiellońskiego, w którym w 1981 r. uzyskała tytuł zawodowy magistra filologii romańskiej. Już wcześniej jednak, bo od roku 1974 nauczala języka francuskiego w szkole średniej (Kandydatka – oprócz w/w informacji - nie przytacza jednak żadnych danych na temat swojego zatrudnienia w szkolnictwie średnim ani też nie wymienia posiadanych dyplomów, upoważniających do pracy w charakterze lektora j. francuskiego przed podjęciem i ukończeniem studiów w UJ). Następnie w latach 1993 – 2003 pracowała także jako lektor j. francuskiego w Wyższej Szkole Pedagogicznej (obecnie Uniwersytet Jana Kochanowskiego) w Kielcach. W angielskiej - obszerniejszej niż polska - wersji dokumentacji Kandydatka podaje informacje, których nie przytoczyła w wersji polskiej autoreferatu, dotyczące m.in. zdobytych uprawnień tłumacza przysięgłego w zakresie j. francuskiego.

W grudniu 2004 r. Pani Jadwiga Sztaba uzyskała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, nadany uchwałą Rady Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Podstawę do nadania stopnia doktora stanowiła dysertacja pt. *Debata o polskiej drodze do Unii Europejskiej w latach 2001-2003*, wydana następnie drukiem w Wydawnictwie Uniwersytetu Jana Kochanowskiego (Kielce 2015r., ss.248). Po doktoracie Kandydatka zatrudniona była w latach 2005 – 2016 na stanowisku adiunkta w Instytucie Zarządzania na Wydziale Zarządzania i Administracji Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach (obecnie Wydział Prawa, Zarządzania i Administracji UJK). Oznacza to, że okres zatrudnienia Pani dr Jadwigi Sztaby jako pracownika naukowo-dydaktycznego wynosi dwanaście lat, natomiast w okresie przed doktoratem Kandydatka przez 30 lat pracowała najpierw w charakterze nauczyciela, a następnie lektora j. francuskiego.

2. Ocena osiągnięcia naukowego *Polityka regionalna we Francji na przykładzie Nord-Pas-de-Calais*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce 2014r., s.399 plus spisy rysunków, fotografii i tabel, wskazanego przez Habilitantkę jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art.16 ust. 2 ustawy o stopniach i tytule naukowym

Monografia habilitacyjna Kandydatki poświęcona została aktualnej i ważnej problematyce, przede wszystkim z uwagi na znaczenie i rolę europejskiej polityki regionalnej w chwili obecnej w Polsce. Począwszy od 2013 r. nasz kraj stał się największym beneficjentem polityki europejskiej, angażującym od niemal 1/5 ogółu środków przeznaczonych na europejską politykę spójności w latach 2007-2013 do ponad 25% w obecnych wieloletnich ramach finansowych (2014-2020). System europejskiej polityki spójności wykształcił się z kolei i nadal pozostaje pod istotnym wpływem francuskiej doktryny polityki regionalnej, która odegrała także bezpośredni wpływ na wiele rozwiązań wprowadzonych w praktyce polskiej polityki regionalnej (np. wzorowane na francuskich umowach planowych, podpisywanych przez państwo z regionami, kontrakty wojewódzkie w Polsce czy też wprowadzona na wzór Francji trójstopniowa organizacja terytorialna w naszym kraju). Jako trafny ocenić należy również wybór regionu *Nord-Pas-de-Calais* w celu prezentacji rozwiązań stosowanych w polityce regionalnej we Francji, gdyż stanowi on dobrą ilustrację udanej rekonwersji tzw. starego regionu przemysłowego dzięki prowadzonej w nim przez państwo i władze samorządowe polityce regionalnej. I wreszcie *last but not least* Kandydatka jest z wykształcenia romanistką z bardzo dobrą znajomością politycznej i gospodarczej rzeczywistości Francji, niejako predestynowaną do studiowania kompetentnej francuskiej literatury przedmiotu, która z powodu dominacji języka angielskiego jest niestety dość słabo znana w naszym kraju.

Praca, wskazana jako główne osiągnięcie naukowe, zrealizowana została w ramach prowadzonych przez Habilitantkę badań statutowych i jest bardzo obszerna. Monografia liczy bowiem ponad 400 stron i zredagowana została w 10 rozdziałach podzielonych między trzy - zróżnicowane objętościowo - części. Pierwsza część nosi tytuł *Polityka regionalna w dobie integracji i globalizacji. Aspekt teoretyczny* (trzy rozdziały liczące ok.100 stron), druga, najobszerniejsza pt. *Współczesna polityka regionalna we Francji* (sześć rozdziałów zajmujących ok. 180 stron) i trzecia, zatytułowana *Wpływ polityki regionalnej Francji na polską politykę regionalną* (jeden ok. 60-stronicowy rozdział). Z uwagi na podjęty tytuł

rozprawy relacje objętościowe między trzema częściami pracy wydają się być poprawnie zachowane, jednakże zauważyć wypada, że temat rozwinięty został w sposób niezwykle szeroki. Tak obszerne ujęcie tytułowego problemu odbiło się niekorzystnie zarówno na spójności pracy jak i na bardzo powierzchownym przedstawieniu wielu poruszanych w niej kwestii (zob. np. pkt 1.3.3. *Innowacyjność w rozwoju regionalnym*, w którym Autorka „jednym tchem” wymienia jako prekursorów innowacji P.F. Druckera i J.A. Schumpetera (s.105) i niestety w całym tym punkcie wydaje się ignorować radykalny przełom, jaki nastąpił w teorii innowacji na początku lat 1980. W czasie lektury pracy odnosi się wrażenie, jakby Autorka chciała pomieścić w niej wszystkie swoje wiadomości z zakresu ekonomii regionalnej (i także z innych dyscyplin) nie posiadając po temu w każdym przypadku wystarczająco rozległej merytorycznej orientacji. Kandydatka nie wzięła pod uwagę faktu, że niepotrzebne podejmowanie w pracy zbyt rozległego wachlarza zagadnień może czasami odsłonić luki w posiadanej przez Autora wiedzy (zgodnie z francuskim powiedzeniem *qui trop embrasse, mal étreint*).

Jeśli chodzi o tytuły części, rozdziałów i podrozdziałów, to w niektórych przypadkach nie zostały one zbyt fortunnie zredagowane, czasem za szeroko a czasem niezbyt adekwatnie do zamieszczonych pod nimi treści: przykładowo w pierwszej, teoretycznej części, Autorka zupełnie niepotrzebnie zamieściła całą genezę i ewolucję europejskiej polityki regionalnej (przedstawianą już w niezliczonej liczbie publikacji różnych autorów), które to zagadnienie stanowi praktyczną a nie teoretyczną ilustrację tej polityki. Korzystając w dodatku z nie zawsze rzetelnie zredagowanych opracowań różnych naszych autorów, od których (nierzetelnych opracowań) roi się na naszym rynku wydawniczym, Kandydatka przejęła za nimi wiele błędnych informacji (zob. np. niefortunne przypisanie *Agendzie 2000*, dotyczącej lat 2000-2006, celów polityki regionalnej wprowadzonych w pierwszej reformie funduszy strukturalnych na lata 1989-1993 (s.71/72) i podanie jako celu nr 6 „dokonanie reformy polityki rolnej”. Ta ostatnia stanowi jedną z najstarszych polityk wspólnotowych (CAP - *common agricultural policy*) i jest przedmiotem zainteresowania Dyrekcji Polityki Rolnej (DG AGRI) a nie Dyrekcji Polityki Regionalnej (DG REGIO). Inny przykład błędnej informacji stanowi odwoływanie się przez Autorkę do *Europejskiej Karty Samorządu Regionalnego* (s.44 i 55), która zaistniała wyłącznie w obiegowej opinii w Polsce i w zdecydowanej większości publikacji naukowych przyjęta została u nas jako fakt dokonany. Tymczasem dokument, na który powołuje się Autorka, był wyłącznie **projektem** takiej karty (uzgadnianym m.in. we Wrocławiu w 1997r.), opracowanym przez Kongres Władz

Lokalnych i Regionalnych Rady Europy i nigdy nie został przyjęty w formie konwencji europejskiej z powodu braku akceptacji ministrów państw członkowskich RE. Wieloletnia dyskusja nad tym projektem doprowadziła do jego przeredagowania w roku 2008 w formie *Europejskiej Karty Demokracji Regionalnej* w nadziei na bardziej przychylne stanowisko państw członkowskich RE. Niestety w listopadzie 2009r. w Utrechcie - podczas 16 sesji konferencji ministrów odpowiedzialnych za samorządy lokalne i regionalne w krajach członkowskich Rady Europy (*nota bene* konferencji poświęconej *La bonne gouvernance*) - doszło do ostatecznego odrzucenie tego projektu jako konwencji europejskiej.

Co się tyczy wykorzystanej literatury przedmiotu, to w sposób oczywisty dominują w niej francuskojęzyczne i polskie publikacje (ogółem około 240 pozycji, w tym 160 monografii, 55 artykułów oraz 13 materiałów źródłowych). W odniesieniu do pierwszych Kandydatka dokonała bardzo trafnego wyboru nazwisk najbardziej reprezentatywnych i kompetentnych autorów, co świadczy o dobrym Jej rozeznaniu w dorobku francuskojęzycznej myśli regionalnej oraz w literaturze politologicznej. W odniesieniu natomiast do polskich autorów to – jak wskazują przejęte z niektórych publikacji błędne informacje – nie wszystkie pozycje zasługiwały na rekomendację do wykorzystania. Trudno jednak winić w tym przypadku Habilitantkę, skoro nawet uznani skądinąd autorzy nie dbają o rzetelność faktograficzną swoich publikacji (nie mówiąc już o niesatysfakcjonującej roli recenzentów wydawniczych w tym przypadku).

Prócz wykorzystanych wymienionych pozycji uwagę zwracają ponadto wywiady autorskie przeprowadzone przez Kandydatkę z kompetentnymi osobami, zajmującymi się we Francji polityką i rozwojem regionalnym. Całość wykorzystanych publikacji i materiałów uzupełniają francuskie, wspólnotowe i polskie akty prawne.

Komentarza wymaga rok opublikowania monografii (2014) w kontekście podanych w niej niektórych istotnych informacji. Otóż, jak wynika z recenzji wydawniczych (które pochodzą z maja 2013r.), maszynopis pracy ukończony został w pierwszym kwartale 2013r. i Autorka nie uwzględniła w nim faktu zmiany większości rządzącej we Francji w maju 2012r., kiedy to po rządach prawicowych i prezydenturze N. Sarkozy'go władzę objęli socjaliści wraz z prezydentem F.Hollandem. Nowy prezydent zaraz po przejęciu władzy w maju 2012r. zapowiedział odejście od wielu proponowanych przez jego poprzednika rozwiązań (m.in. odstąpienie od stworzenia kategorii „radnych terytorialnych” - zob. s.312). Potwierdzona została natomiast przez nowy rząd wola utworzenia kilkunastu metropolii, a ponadto dokonane zostały zmiany dotychczasowego podziału kraju na regiony, których

kompetencje uległy wydatnemu zwiększeniu. Od 1 stycznia 2016r. Francja w części metropolitalnej (europejskiej) dzieli się na 13 regionów zamiast dotychczasowych 22. W przypadku regionu *Nord-Pas-de-Calais* nastąpiło jego połączenie z Pikardią i dla powstałego w ten sposób dużego regionu wprowadzono nową nazwę *Hauts-de-France* (w artykule z 2016 r., poświęconym wizerunkowi marketingowemu regionu *Nord-Pas-de-Calais*, podana została błędnie nowa nazwa jako „Haute de France”).

Wcześniej zlikwidowany został ponadto organ sztabowy rządu w dziedzinie polityki regionalnej i zagospodarowania przestrzennego, jakim była przez 50 lat delegatura DATAR (zob. s. 180-181, 194). Dekretem z 30 marca 2014 – w ramach modernizacji struktur administracyjnych - dokonano jej fuzji z dwoma innymi instytucjami centralnym (ds. rozwoju miast oraz spójności społecznej i równości szans) tworząc przy premierze nowy organ w postaci Generalnego Komisariatu ds. Równości Terytoriów (CGET).

Oczywiście Autorka nie mogła uwzględnić tych zmian w monografii wydanej w roku 2014, lecz szkoda, że przynajmniej ich nie zasygnalizowała. Uczyniła to dopiero w swoich ostatnich opublikowanych artykułach.

W monografii występują błędy maszynowe (m.in. w odniesieniu do podanych niektórych nazwisk np. Bardziński S.L. zamiast Bagdziński S.L, Derycke H. zamiast Derycke P.-H., Ulntych M. zamiast Ulbrych M. i in.), usterki językowe oraz wiele innych, drobniejszych uchybień faktograficzno-merytorycznych (jak np. niewłaściwe określenie płci pani profesor Danuty Strahl podanej przy okazji cytatu przytoczonego za innym autorem - s.93; błędnie podawana nazwa wydawnictwa PWN, które po sprywatyzowaniu nosi nazwę „Wydawnictwa Naukowego PWN”; niepotrzebne odniesienie kategorii regionu do grup krajów sąsiadujących ze sobą tzn. Europy Zachodniej, Środkowej, Środkowo-Zachodniej czy Środkowo-Wschodniej - s.37, będących przedmiotem zainteresowań m.in. *międzynarodowych stosunków gospodarczych*, podczas gdy przedmiotem zainteresowań Kandydatki są regiony – jak sama pisze - będące częścią państwa (s.41); stwierdzenie, że prefekt we Francji reprezentuje władzę centralną (s.218), podczas gdy reprezentuje on Państwo (w j. francuskim pisane z dużej litery!) w regionie i departamentach i – w odróżnieniu od polskiego wojewody, będącego przedstawicielem rządu - pełni swoją funkcję niezależnie od zmiany większości rządzącej i in.).

Wymienione uchybienia nie podważają jednak mojej pozytywnej, całościowej oceny monografii habilitacyjnej, którą uważam za pracę wartościową, zasługującą na przedstawienie jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art.16 ust. 2 ustawy o stopniach i

tytule naukowym. Praca Kandydatki uzupełnia i aktualizuje informacje na temat polityki regionalnej we Francji, przedstawiane wcześniej u nas przez nielicznych autorów, specjalizujących się w problematyce francuskiej. Na szczególne podkreślenie zasługuje uwzględnienie przez Autorkę koncepcji zrównoważonego rozwoju w francuskiej polityce regionalnej. W swojej monografii Habilitantka dała dowód dobrej znajomości ekonomicznej i politycznej sytuacji we Francji oraz dokonała przeglądu reprezentatywnej francuskojęzycznej literatury przedmiotu, uzupełnionego przeglądem rodzimego dorobku w tej dziedzinie. Za wartość dodaną pracy uważam wybór regionu pierwszej rewolucji przemysłowej, jakim był region *Nord-Pas-de-Calais*, jako studium przypadku w celu prezentacji konkretnych działań podejmowanych w ramach polityki regionalnej i uzyskanych dzięki nim efektów w zakresie rekonwersji gospodarki tego regionu. Na jego przykładzie Autorka pokazała, w jaki sposób konsekwentnie prowadzona polityka regionalna doprowadziła do przeobrażenia gospodarki i wizerunku starego regionu przemysłowego w jeden z najbardziej nowoczesnych i innowacyjnych regionów francuskich (choć nadal borykających się z wieloma problemami społeczno-gospodarczymi). Konkludując stwierdzam, że Pani dr Jadwiga Sztaba w istotny sposób wzbogaciła naszą wiedzę na temat aktualnej polityki regionalnej we Francji i stworzyła możliwość wykorzystania w szerszym zakresie w naszym kraju niektórych rozwiązań w niej stosowanych.

3. Ocena pozostałego dorobku naukowego

Pozostały dorobek naukowy Habilitantki obejmuje okres 12 lat i zamyka się liczbą 20 opublikowanych artykułów oraz trzech rozdziałów w opracowaniach zbiorowych (Kandydatka wykazała wprowadzić w dorobku po doktoracie swoją pracę doktorską wydaną drukiem w 2015 r. w niezmienionej postaci w stosunku do dysertacji, która stanowiła podstawę do nadania Jej stopnia naukowego doktora w 2004r. Ze względów oczywistych monografia ta nie może stanowić przedmiotu powtórnej oceny w ramach dorobku Kandydatki po doktoracie. Podobnie nie podlegają ocenie nowe prace złożone do druku).

Jeśli chodzi o miejsce publikacji i tytuły czasopism, w których ukazały się prace Kandydatki, to - z wyjątkiem trzech opracowań (jeden artykuł opublikowany w 2014r. w *Zeszytach Naukowych SGH* oraz dwa w toruńskim Wydawnictwie Adam Marszałek w 2007r. i 2014r.) – niemal wszystkie pozostałe ukazały się drukiem w Wydawnictwie macierzystej uczelni (najpierw Akademii Świętokrzyskiej, a następnie Uniwersytetu Jana

Kochanowskiego), a dwa w kieleckich Wydawnictwach Pedagogicznych.

Liczbę publikowanych przeciętnie rocznie dwóch opracowań należy uznać za satysfakcjonującą, lecz wątpliwości budzi naukowy charakter dwóch artykułów, które ukazały się drukiem w Wydawnictwach Pedagogicznych. Szkoda przy tym, że w dorobku Kandydatki dominuje lokalny charakter publikacji i Habilitantka nie zadbała o ukazanie się drukiem przynajmniej części z nich w bardziej prestiżowych czasopismach ogólnopolskich, nie mówiąc już o wydawnictwach zagranicznych.

Większość wymienionych opracowań ma charakter przyczynkowski, lecz porusza ważną problematykę (głównie ekonomiczną, wchodzącą w zakres zainteresowań ekonomii regionalnej: 12 artykułów poświęconych jest rozwojowi regionu *Nord-Pas-de-Calais* w tym dwa w ujęciu porównawczym z województwem świętokrzyskim, a jeden samemu województwu świętokrzyskiemu). Podjęta w nich tematyka należy do aktualnych, szeroko omawianych w polskiej literaturze przedmiotu. Do zasługujących na szczególną uwagę należą artykuły traktujące o kategorii *gouvernance* i partycypacji, rozwoju zrównoważonym czy rewitalizacji regionów przemysłowych. W każdym z tych przypadków Autorka czyni odniesienie do bardzo cennych dla nas doświadczeń regionu *Nord-Pas-de-Calais*. Właśnie w tych odniesieniach upatrywałabym uzupełnienia i wzmocnienia wartości dodanej, wskazanego przez Kandydatkę, wyżej omówionego głównego osiągnięcia naukowego.

W ważnym artykule z 2014r., poświęconym istocie partycypacji, Habilitantka bardzo trafnie wskazuje na różnice między kategoriami *new public governance* i *new public management* tłumacząc je odpowiednio jako partycypacyjne i menedżerskie zarządzanie publiczne. W Polsce po dłuższych rozważaniach - nie mający bezpośredniego odpowiednika w naszym języku pierwszy z tych terminów - przyjęło się tłumaczyć ostatecznie jako *współrządzenie* (w odniesieniu do działań władz publicznych) lub *współzarządzanie* (w odniesieniu do świata przedsiębiorstw). Autorka szerzej rozwinęła ten temat we wcześniejszym artykule z 2013r., poświęconym *gouvernance* w regionie *Nord-Pas-de-Calais*, w którym niestety znalazła się także niefortunna wzmianka na temat *Europejskiej Karty Samorządu Regionalnego* (s.207).

W artykułach – podobnie jak w monografii habilitacyjnej – występują pewne nieścisłości terminologiczne (choć generalnie Autorka stara się precyzować stosowane pojęcia) i wykorzystywane są niekiedy podobne treści np. dotyczące charakterystyki gospodarczej regionu NPC, *Strategii Europa 2020*, kompetencji regionów i in., lecz nie umniejszają one w istotny sposób wartości merytorycznej opublikowanych artykułów.

Jedynie, poważniejsze zastrzeżenie budzić może bardzo „zdawkowe” potraktowanie - pominiętej w monografii - ostatniej reformy terytorialnej w dwóch ostatnich opublikowanych artykułach, podczas gdy wymagałaby ona wyczerpującego omówienia przez Autorkę. Wypada żywić nadzieję, że jest to zadanie do nadrobienia jeszcze przez Panią dr Jadwigę Sztabę (a zatem *ce n'est que partie remise*).

Odnutowania wymaga także aktywność konferencyjna Kandydatki, wyrażająca się udziałem z referatami w kilkunastu konferencjach naukowych, w tym dwóch zagranicznych (w Kassel i Rouen), dwóch międzynarodowych w Polsce oraz w siedmiu konferencjach ogólnopolskich, organizowanych przez UJK we współpracy z innymi polskimi uczelniami. Większość wygłoszonych referatów została następnie opublikowana w formie artykułów lub udziałów w opracowaniach zbiorowych.

W czasie redagowania monografii habilitacyjnej Kandydatka odbyła ponadto kilka zagranicznych staży i wizyt studyjnych we Francji oraz w Quebecu w Kanadzie.

4. Ocena dorobku dydaktyczno-organizacyjnego i popularyzatorskiego

Kandydatka posiada znaczące osiągnięcia dydaktyczno-organizacyjne, choć trudno jest ocenić same obciążenia dydaktyczne, ponieważ nie podaje czasowego wymiaru prowadzonych zajęć. Wymienia natomiast kilka przedmiotów, do których opracowała autorskie sylabusy do wykładów i ćwiczeń i których tematyka koncentrowała się na zagadnieniach ekonomicznych i politologicznych z zakresu międzynarodowych stosunków gospodarczych, polityki regionalnej w UE, podstaw marketingu i jego różnych rodzajów, *public relations* czy procesów integracji. Dokładna ocena treści wykładów byłaby jednak możliwa dopiero po zapoznaniu się z ich sylabusami.

Imponująco przedstawia się liczba 320 wypromowanych przez Kandydatkę licencjatów, choć budzić może ona (liczba) także pewne wątpliwości odnośnie do możliwości sprawowania przez Promotorkę skutecznego nadzoru merytorycznego w przypadku prowadzenia seminariów dla 30-osobowych grup seminaryjnych przeciętnie w roku. Podobnie sprawa wygląda w przypadku recenzowania przeciętnie rocznie 40-50 prac licencjackich i magisterskich (Habilitantka wykonała ogółem 520 recenzji w ciągu 12 lat).

W czasie swojej pracy w UJK Pani dr Jadwiga Sztaba przez kilkanaście lat była zaangażowana w zagraniczną współpracę dydaktyczną z Francją i z uczelniami w innych krajach europejskich organizując wymianę i sprawując opiekę nad grupami studenckimi wyjeżdżającymi do Francji oraz do instytucji europejskich (m.in. do Parlamentu

Europejskiego i Rady Europy w Strasbourgu), a ponadto organizując wyjazdy zagraniczne oraz wykłady dla studentów Uniwersytetu III wieku. Zainicjowała również współpracę UJK z Uniwersytetem Ch. de Gaulle'a Lille III w ramach programu europejskiego Sokrates, a także sprawowała opiekę nad studenckim kołem naukowym LIDER.

Na prośbę władz samorządowych Kandydatka organizowała wizyty pracowników samorządowych we Francji i współorganizowała rewizyty delegacji zagranicznych w Polsce. Współpraca z samorządem lokalnym w Staszowie zaowocowała ponadto serią artykułów popularno-naukowych, poświęconych m.in. integracji europejskiej, opublikowanych w lokalnych czasopismach samorządowych

Wniosek końcowy

Podsumowując całość dokonań Kandydatki w okresie Jej zatrudnienia po doktoracie w Uniwersytecie Jana Kochanowskiego wypada ocenić je jako znaczące i zasługujące na pozytywną ocenę. Uważam, że dorobek Kandydatki wnosi nowe wartości do ekonomii regionalnej i spełnia wymogi stawiane w staraniach o stopień naukowy doktora habilitowanego w dyscyplinie ekonomii. Nie jestem jednak w stanie ocenić, czy spełnia on równocześnie wymogi stawiane w tym zakresie w dyscyplinie nauk o polityce.

Kraków, dnia 6 kwietnia 2018r.

